

Hoe zoek je slimmer?

Op internet is meer informatie beschikbaar dan ooit te voren. Maar hoe vind je snel wat je zoekt? Vier pagina's met tips van Ewoud Sanders, auteur van het boek *Slimmer zoeken op internet*.

Drie methodes om slimmer te zoeken

1 Door toetscombinaties te gebruiken

Stel, je zoekt op internet naar *inschrijfgeld*. Je belandt op een site met zoveel tekst dat je niet meteen ziet waar dit woord staat. Hoe voorkom je dat je de hele pagina moet doorlezen? Bij Windows met de toetscombinatie `ctrl + f`, bij Apple met de toetscombinatie `cmd + f`. Hiermee open je een venster in je browser, meestal rechtsboven (bij de browsers Explorer, Chrome en Safari). Tik in dit venster nogmaals het gezochte woord en het wordt meteen gemarkeerd op de webpagina. Bovendien krijg je direct te zien hoe vaak de zoekterm op de pagina voorkomt: één keer of (veel) vaker.

Zo zijn er nog diverse andere toetscombinaties die het zoeken (en het werken met een laptop of pc) kunnen vergemakkelijken.

Enkele toetscombinaties

Windows	
Alt + Tab	= om te schakelen tussen programma's
Windows + D	= toon het bureaublad
Ctrl + F	= open zoekvenster
Alt + F4	= sluit het programma
Mac OS X	
Cmd + Tab	= om te schakelen tussen programma's
Shift + Cmd + D	= toon het bureaublad
Cmd + F	= open zoekvenster
Cmd + Q	= sluit het programma

2 Door beter gebruik te maken van filters en zoekformulieren

Bij Google kun je filteren op bijvoorbeeld periode (afgelopen week, maand, jaar), taal (alleen Nederlandse pagina's) en locatie (alleen resultaten uit de eigen omgeving). Ook veel databanken kennen filtermogelijkheden. Nu verzuipen veel mensen in het aanbod – je krijgt zoveel dat je door de bomen het bos niet meer ziet. Met die filters, die vaak over het hoofd worden gezien, kun je de resultaten sneller makkelijk verfijnen.

3 Door zoekoperatoren of zoekcommando's te gebruiken

Dit zijn woorden of tekens die je aan een zoekopdracht toevoegt. Je zet ze gewoon in de zoekregel van Google, Bing of Yahoo. Je kunt ze ook gebruiken als je een databank doorzoekt, zoals Twitter of YouTube.

De beste zoektermen

Wat de beste zoektermen zijn hangt af van je vraag. Zoek je de openingstijden van de Mediemarkt in Amsterdam, dan is **openingstijden mediemarkt amsterdam** een effectieve zoekopdracht. Wil je weten hoe iCloud werkt, dan kun je volstaan met de zoekopdracht **hoe werkt icloud**.

Voorbeelden van zoekopdrachten staan in deze bijlage in rood.

Zoeken naar een enkel feit kan makkelijk zijn, hoewel dat lang niet altijd zo is. Hoe dan ook wordt het moeilijker als je een complexe vraag hebt. Dat vergt een systematische aanpak. Daar zijn enkele vuistregels voor.

1 Splits een ingewikkelde hoofdvraag op in behapbare deelvragen. Voorbeeld: van welke therapieën tegen faalangst is aangetoond dat ze effectief zijn? Deelvragen zouden kunnen zijn: wat is faalangst? Welke therapieën tegen faalangst zijn er? Welke criteria bepalen de effectiviteit?

2 Formuleer aan de hand van je deelvragen relevante zoektermen. In dit geval zou je kunnen beginnen met: **faalangst**. Of "wat is faalangst".

3 Houd daarbij rekening met de taal: zoek je alleen Nederlandse bronnen of ook buitenlandse? Stel, je zoekt

naar literatuur over **faalangst**. Maar wat is **faalangst** in het Engels? Een manier om dit snel te achterhalen: via Google met de zoekopdracht **translate faalangst**. Of anders via Google Translate (translate.google.nl). Antwoord: *performance anxiety* en *fear of failure*. Een andere manier: zoek **faalangst** in de Nederlandse versie van Wikipedia en klik vervolgens links onder, onder de optie 'In andere talen', op Engels.

4 Achterhaal welke terminologie / welk vakjargon er gangbaar is over je onderwerp. Is die terminologie eenduidig of worden er verschillende synoniemen gebruikt? De medische term voor **faalangst**, aldus Wikipedia, is *atychiëfobie* (*atychiophobia* in het Engels). Een goede bron voor synoniemen of verwante begrippen is thesaurus.com.

Na een zoekopdracht geeft Google, aan de onderkant van de resultatenlijst, voorbeelden van verwante zoekopdrachten. Daar kun je iets aan hebben:

Zoekopdrachten gerelateerd aan faalangst

faalangst volwassenen	oorzaken faalangst
faalangst kinderen	sociale faalangst
faalangst tips	faalangst kind
faalangst kenmerken	faalangst overwinnen

5 Bedenk van tevoren welke bronnen het meest relevant zouden kunnen zijn: artikelen, boeken, rapporten? Kun je het best op het vrije internet beginnen of bij een bepaalde databank?

6 Bedenk eveneens hoe iets in een document zou kunnen staan, in welke bewoording of formulering. Zoek daar vervolgens op.

7 Als je bij een zoekvraag meerdere zoektermen gebruikt, zet ze dan in een logische volgorde, want de woordvolgorde heeft invloed op de zoekresultaten. Logisch is bijvoorbeeld: de belangrijkste zoekterm eerst. Bij de zoekopdracht **aanpak schoolverzuim** geef je aanpak het meeste gewicht. Logisch is ook: zoals wij schrijven of praten. Zoek je iets over de Amerikaanse verkiezingen, dan is **amerikaanse verkiezingen** een betere zoekopdracht dan **verkiezingen amerikaanse**.

ZOEKTIP 2

Contactgegevens zoeken

Er zijn allerlei manieren om contactgegevens van iemand te vinden, bijvoorbeeld via Facebook, Hyves, LinkedIn of andere zogenoemde sociaalnetwerk- of profielsites. Op sites van bedrijven en instellingen staan vrijwel ook altijd contactgegevens, maar soms moet je er flink naar zoeken. Met name telefoonnummers zijn vaak lastig te vinden. Dat is met opzet gedaan – veel bedrijven willen liever gemaild dan gebeld worden.

Hoe vind je snel het **telefoonnummer** van een bedrijf waarvan je weet dat het in Amsterdam is gevestigd? Voor de Hogeschool van Amsterdam (HvA) bijvoorbeeld met deze zoekopdracht: **hva 020**. En hoe vind je snel het telefoonnummer van de Apple-winkel in Haarlem? Zo **apple 023** of zo **icent 023**.

Kortom: door de naam van een bedrijf of instelling te combineren met het netnummer (de eerste cijfers van een telefoonnummer). Als je niet weet waar een bedrijf of instelling is gevestigd, kun je het bijvoorbeeld zo proberen: **achmea contact telefoon**.

Op een vergelijkbare manier kun je vaak makkelijk **emailadressen** achterhalen. De domeinnaam van de Hogeschool van Amsterdam is: **hva.nl**. Dikke kans dat de mailadressen van HvA-docenten eindigen met **@hva.nl**. Wil je dit zeker weten? Zoek dan ***@hva.nl**. Hierdoor wordt je vermoeden bevestigd. Zoek je nu het correcte mailadres van een HvA-docent(e) die Haan heet, dan zoek je **haan *@hva.nl**. Hiermee kom je meteen in een adresboek terecht waarin alle gegevens van deze medewerker staan.

Op deze manier kun je bij allerlei bedrijven en instellingen, inclusief de Tweede Kamer, de rechtstreekse contactgegevens van iemand vinden. Probeer bijvoorbeeld eens **pechtold *@tweedekamer.nl**.

ZOEKTIP 1

Google in het Engels of Nederlands?

De meeste Nederlanders zoeken met **google.nl**, maar nadat je iets hebt gezocht verschijnt onderaan de resultatenlijst, rechts, de optie 'Google.com in English'. Als je daarop klikt verandert **google.nl** in **google.com**. Je ziet nu de oorspronkelijke Amerikaanse versie van Google. Het duurt soms lang voordat nieuwe toepassingen ook op de niet-Amerikaanse versies van Google komen en soms komen ze helemaal niet.

Dus: als je de nieuwste toepassingen van Google wilt gebruiken of de extra mogelijkheden, kies dan voor de Amerikaanse versie. Om bij te houden wat Google verandert kun je bijvoorbeeld het Google productblog (googleproducts-nl.blogspot.com) bijhouden. **Als je wilt voorkomen dat Google je steeds van de Amerikaanse versie terugstuurt naar de Nederlandse,** gebruik dan **google.com/nr**. Nr betekent 'no country redirect'. Je kunt dit in je favorieten zetten of als homepage instellen.

Let op: Google negeert hoofdletters

Google negeert hoofdletters in zoekopdrachten. De zoekopdracht **tweede kamer** geeft dus dezelfde resultaten als **Tweede Kamer**. Google negeert ook speciale tekens als **! , £ , € , © , ®** in zoekopdrachten, maar niet allemaal.

Zo kun je wel via Google zoeken op **\$** (het dollarteken) en op **#** (hashtag). Gebruik **\$** voor het zoek naar: prijzen **\$300**, **\$500 laptop** en **#** voor het zoeken naar tweets (met een hashtag worden kernwoorden in een tweet gemarkeerd).

Toets informatie op betrouwbaarheid

Op internet is onvoorstelbaar veel te vinden, maar ook heel veel onzin. Hoe stel je vast of een website betrouwbaar is? Ook daar zijn een aantal vuistregels voor.

1 Kijk of het uiterlijk van de site aansluit bij de informatie die je zoekt

Een rommelige site, slecht doorzoekbaar en met veel tikfouten, bevat die per definitie onbruikbare informatie? Dat ligt aan je onderzoek. Als je bijvoorbeeld onderzoek doet naar uitingen van rechts extremisme of verontwaardigde burgers, dan heb je hoogstwaarschijnlijk precies gevonden wat je zoekt. Maar als je op zoek bent naar objectieve, feitelijke informatie, dan kun je schreeuwende koppen, veel uitroepstekens!!!, wild gebruik van HOOFDLETTERS, veel tikfouten en slechte doorzoekbaarheid zien als een duidelijk signaal: onbetrouwbare site, door naar de volgende.

Er zijn trouwens ook sites die er gelikt uitzien, maar die toch gekleurde informatie bevatten. Ze hebben bijvoorbeeld als doel de publieke opinie te beïnvloeden of bepaalde producten te verkopen.

2 Kijk van wie de site of databank is

Is de site of databank van een professionele instelling, dan is de informatie bijna altijd betrouwbaar. Dit geldt bijvoorbeeld voor sites van universiteiten, hogescholen, overheidsinstellingen, musea, archieven en bibliotheken. Naar dergelijke sites wordt elders op internet vaak verwezen.

Je hoeft niet in je eentje op zoek te gaan naar betrouwbare websites: veel bibliotheken en onderwijsinstellingen houden er lijsten van bij.

3 Kijk of de site of databank wordt bijgehouden

Dat zie je meestal heel snel aan de laatste berichten of postings. Als ergens staat: deze site is voor het laatst bijgewerkt in 2001, dan kun je beter op zoek gaan naar een andere bron.

4 Onderzoek zo nodig door wie de site of databank wordt bijgehouden

Wikipedia wordt doorlopend aangevuld en bijgewerkt, maar zoals bekend kan iedereen iets aan deze online-encyclopedie toevoegen, zelfs anoniem. Daardoor kan de informatie onbetrouwbaar zijn. Meestal wordt onzin snel uit Wikipedia verwijderd en worden fouten uiteindelijk gecorrigeerd, maar je moet hier wel op bedacht zijn.

Als je twijfelt over de betrouwbaarheid van een website of databank, kijk dan wie hem bijhoudt. Als het goed is vind je informatie hierover op de site zelf, bijvoorbeeld onder de kop 'over deze site'. Als nergens iets te vinden is over de organisatie, redactie of webbeheerder, dan klopt er iets niet.

Adviseer een website voor alle medische problemen pillen van één bepaald farmaceutisch bedrijf? Dan heb je geen onafhankelijke bron te pakken. Wijst alle informatie op een nieuwswaardige én bepaalde politieke richting? Dan heeft de site waarschijnlijk tot doel de publieke opinie te beïnvloeden. Meestal is snel na te gaan hoe het zit: eenvoudigweg door elders op internet te kijken wat er over zo'n site bekend is. Hetzelfde geldt natuurlijk voor een databank of blogger.

5 Controleer je gegevens in drie of meer bronnen

Wordt een citaat correct aangehaald, is de bron juist weergegeven? Kloppen de jaartallen en cijfers? Baseer je niet op één, maar waar mogelijk op drie of meer bronnen. Als dezelfde feiten opduiken in bronnen die je betrouwbaar acht, dan kloppen ze meestal, maar wees beducht voor bronnen die elkaar klakkeloos overschrijven. Kortom: check de feiten. En geloof niet alles wat je leest.

ZOEKTIP 4

Een video zoeken

Het bekendste videoplatform is natuurlijk YouTube. Hier zijn al ruim 120 miljoen video's te zien en dagelijks komen er zo'n 200.000 bij (er wordt 72 uur video per minuut geüpload).

Als je vooral bent geïnteresseerd in educatieve video's, kijk dan bij YouTube Edu (youtube.com/education) of download iTunes U (apple.com/nl/education/itunes-u) op je iPhone, Mac of pc. Beide bevatten veel gratis videolectures van met name Amerikaanse universiteiten.

Ook Vimeo, een kleiner videoplatform, beschikt over een interessante afdeling 'Education & Do it Yourself' (vimeo.com/categories/education).

De grote zoekmachines hebben een aparte afdeling om naar video's te zoeken: Google 2Video (google.nl/video), Bing Video (bing.nl/video) en Yahoo Video (screen.yahoo.com). Alle drie hebben ze allerlei filtermogelijkheden: op duur, periode, beeldkwaliteit, ondertiteling, bronnen (nieuwszenders bijvoorbeeld), enzovoorts.

ZOEKTIP 3

Afbeeldingen zoeken

Op internet staan miljarden foto's en dit aantal groeit razendsnel. Zo worden er op Flickr, een bekende fotowebsite van Yahoo, dagelijks ruim een miljoen foto's geüpload en op Twitter zijn dat er maar liefst vijf miljoen per dag. Er bestaan allerlei specialistische fotodatabanken, maar je vindt al heel veel door bij Bing, Google of Yahoo te zoeken via het tabblad 'Afbeeldingen' of 'Images'.

Let daarbij op de filtermogelijkheden. Zoek bijvoorbeeld op telefoon en klik vervolgens op 'Zoekhulpmiddelen'. Je kunt vervolgens filteren op onder meer: periode, formaat, type en kleur.

Door bij kleur op zwart of grijs te klikken, krijg je allerlei ouderwetse telefoontoestellen te zien. Interessante truc bij Google Afbeeldingen: zoek bijvoorbeeld op failed tattoo, open de eerste afbeelding en kies vervolgens via de rechtermuistoets de optie 'Afbeeldings-URL kopiëren'. Klik daarna op het cameraatje in de rechterhoek van de zoekbalk:

Daarmee open je een venster waarin je de 'Afbeeldings-URL' kunt plakken. Klik daarna op zoeken. Je ziet vervolgens maar de foto nog meer is gebruikt (vaak met extra achtergrondinformatie), plus andere voorbeelden van mislukte tatoeages.

Een goede zoekmachine voor afbeeldingen op Twitter is Twicysy ('The Twitter Pics Engine', twicysy.com). Je kunt hier onder andere zien welke foto's het laatste uur of etmaal het vaakst zijn bekeken.

Tot slot: met de zoekopdracht beeldbank vind je talloze interessante Nederlandse fotodatabanken. Enkele grote internationale bestanden:

- **Wikimedia Commons** (commons.wikimedia.org), ruim 13 miljoen vrij bruikbare mediabestanden, waaronder foto's en afbeeldingen. Lang niet alle afbeeldingen op internet zijn rechtstreeks en dus vrij te gebruiken, maar deze wel.
- **Getty Images** (gettyimages.nl), ruim 80 miljoen foto's.
- **Picsearch** (picsearch.com), een Zweedse zoekmachine waarmee je maar liefst 3 miljard afbeeldingen kunt doorzoeken.

ZOEKTIP 5

Een statistiek zoeken

StatLine is de naam van de openbare, via internet toegankelijke databank van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Deze databank bevat alle openbare cijfers die het CBS produceert. Er staan ruim duizend tabellen in over Nederland, met miljarden cijfers. Met StatLine kun je ook zelf tabellen samenstellen. Je kunt StatLine rechtstreeks doorzoeken of via Google zoekterm(en) site:statline.cbs.nl. Bij de databank staan verschillende demofilmmpjes. StatLine is ook beschikbaar als app.

Veel Europese statistieken zijn te vinden bij Eurostat (ec.europa.eu/eurostat).

Gebruik bij Google zoekcommando's

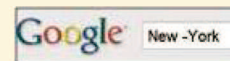
Bij slimmer zoeken op het vrije internet maak je geregeld gebruik van zogenaamde zoekcommando's of zoekoperatoren. Dit zijn woorden en tekens die je aan een zoekopdracht toevoegt, gewoon in de zoekregel bij Google.

Als je een beetje handig wordt met dit soort commando's, krimpt je resultatenlijst, terwijl de relevantie van de resultaten met sprongen stijgt. Dat lukt overigens zeker niet altijd na één zoekopdracht: slim zoeken is creatief werk.

Hieronder staan de belangrijkste en nuttigste zoekcommando's voor Google. Er zijn toelichtingen opgenomen omdat je met zoekcommando's soms veel meer kunt dan je op het eerste gezicht zou denken. En omdat kleine dingen soms veel uitmaken, zoals een spatie voor of na het minteken.

Tekens die je aan zoekopdrachten kunt toevoegen

-(minteken)=sluit dit uit
Voorbeeld zoekopdracht:

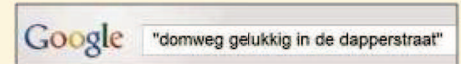

Hiermee vind je van alles met New erin, maar niet New York. Met het minteken kun je ook een site uitsluiten -site:nos.nl of een documentformaat -filetypepdf.

Let op: voor- komt wel een spatie, erna niet. Die spatie is belangrijk, want daarmee onderscheid je het minteken van het koppeltteken of afbreekstreepje. Vergelijk de zoekopdrachten jan-van-gent en jan-van-gent. Met de eerste zoekopdracht vind je jan-van-gent (een bepaalde vogel). Met de tweede zoekopdracht (met een spatie voor-gent) vind je allerlei mensen die Jan van... heten, maar niet Jan van Gent.

“(dubbele aanhalingstekens)=precies zo moet het er staan

Voorbeeld:

Resultaat: alleen pagina's waar dit precies zo staat. Zinnen als 'iedereen wil domweg gelukkig zijn in de Dapperstraat' worden met deze zoekopdracht niet gevonden.

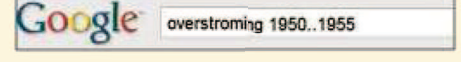
Google hecht al veel gewicht aan de woordvolgorde in een zoekopdracht en wijkt hier meestal alleen om goede redenen vanaf. Zoeken met dubbele aanhalingstekens kan erg functioneel zijn, maar bedenk of het echt nodig is, want je kunt er ook dingen door mislopen. Met de zoekopdracht "Alexander Bell" mis je bijvoorbeeld Alexander G. Bell, terwijl dit dezelfde Amerikaanse uitvinder is.

Tweede voorbeeld: "adviseur". Hiermee zeg je: er moet echt adviseur staan. Google wil dit corrigeren ('bedoelde je adviseur?'), maar dat bedoelde je niet.

Let op: dit werkt alleen met dubbele aanhalingstekens, niet met enkele.

..(twee puntjes)=geef een numerieke waarde tussen x en y

Voorbeeld:

De eerste twintig zoekresultaten gaan over de overstroming van 1953 (de watersnoodramp). Dit werkt ook met bedragen, bijvoorbeeld: fiets 100..150 euro. Let op: geen spaties voor of na de puntjes plaatsen.

* (asterisk of sterretje)= vul de leegte in

Voorbeeld:

Resultaat: niet alleen een dag niet gelachen is een dag niet geleefd, maar ook allerlei varianten op deze uitspraak, bijvoorbeeld een dag niet gegamed is een dag niet geleefd.

Ander voorbeeld: "dat slaat als * op ***". Als je twee of meer sterretjes direct na elkaar gebruikt, hoeven er geen spaties tussen.

Let op: in de meeste databanken kun je binnen een woord een willekeurig aantal tekens vervangen door een sterretje. Of je kunt er een woord meaanvullen*. Bij de grote zoekmachines op internet is dat niet het geval. Daar vervang je met een * één heel woord, niet een woorddeel.

ZOEKTIP 6

Een deskundige zoeken

Allerle professionals en vakmensen zijn via de sociale media te vinden, maar als je op internet op zoek bent naar een (Nederlandse) academische deskundige op een bepaald gebied, dan vind je die vaak snel door aan je zoekopdracht **repository** of **knew** toe te voegen. KNAW staat voor Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen; **repository** is een Engels woord voor 'schatkamer, bewaarplaats, opslagplaats'.

Veel universiteiten en wetenschappelijke instellingen zijn depublicaties van hun medewerkers met terugwerkende kracht op internet aan het zetten. Ook de KNAW heeft zo'n repository.

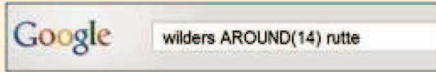
Zoek je iemand die serieus onderzoek heeft gedaan naar bijvoorbeeld Zwarte Piet, de omstreden knecht van Sinterklaas, zoek dan "zwarte piet" **repository** of "zwarte piet" **knew**. In beide gevallen zijn de bovenste resultaten: vier academische publicaties uit

2008-2012, fulltext beschikbaar, van J.I.A. Helsloot. Zoek vervolgens "J.I.A. Helsloot" en het bovenste resultaat is een webpagina met al zijn publicaties, een portretfoto, zijn mailadres en het telefoonnummer op het instituut waar hij werkt (het Meertens Instituut). Je kunt ook rechtstreeks in repositories instuuten, bijvoorbeeld in de HBO Kennisbank (hbo-kennisbank.nl). Maar er zijn heel veel repositories en soms zijn ze slecht ontsloten. De meeste zijn ook te doorzoeken via **Google Scholar** (scholar.google.nl), een kolossale database voor wetenschappelijke publicaties. Via die publicaties kun je allerlei deskundigen vinden.

Tot slot: via de site van een **beroepsvereniging** kun je vaak makkelijk deskundigen vinden en in **Narcis** (narcis.nl), een database van de KNAW, staan (onder meer) bijna 50.000 wetenschappers in, met hun expertise.

Woorden die je aan zoekopdrachten kunt toevoegen

AROUND(n) = in de nabijheid van
Voorbeeld:

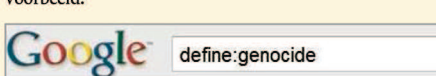

Resultaat: zinnen waarin de namen Wilders en Rutte maximaal 14 woorden van elkaar verwijderd zijn.

In plaats van (14) kun je een willekeurig ander getal invullen, maar getallen boven de 20 zijn zelden zinnig, net als getallen onder de 3. Een gemiddelde zin telt 14 woorden en meestal zul je met deze operator zoeken naar de relatie tussen twee woorden (of namen) in één zin. Met AROUND voer je dus een zogenoemde *proximity search* uit, je zoekt woorden of namen in elkaars nabijheid.

Let op: AROUND moet met hoofdletters.

define: = geef een definitie van het gezochte woord (of naam)
Voorbeeld:

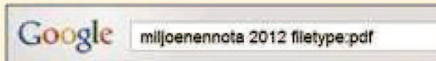

Bovenste resultaten: definities van het woord *genocide* in diverse woordenboeken en encyclopedieën.

Je kunt met deze zoekoperator vaak ook gegevens over personen vinden: **define:obama**. Werkt beter voor het Engels dan voor het Nederlands.

Let op: geen spatie na de dubbele punt.

filetype: = zoek dit bestandsformaat
Voorbeeld:

De meeste rapporten, boeken, scripties en proefschriften worden in pdf-formaat op internet gezet. Reden: je kunt er niet makkelijk iets in wijzigen. Dus als je zo'n publicatie zoekt, voeg dan aan je zoekopdracht toe **filetype:pdf**.

Je kunt op duizenden bestandsformaten zoeken. Zie voor een overzicht file-extensions.org. Meestal kom je al een heel eind met deze:

doc of **docx** = MS Word (veelgebruikt formaat voor notulen, vergaderstukken e.d.)
pdf = Portable Document Format
ppt of **pptx** = PowerPoint (veel gebruikt voor presentaties)
xls of **xlsx** = Excel (veel gebruikt voor berekeningen, begrotingen e.d.)

Let op: geen spatie na de dubbele punt, en haal de punt voor de extensie weg. Dus niet **filetype:.pdf** (werkt niet), maar **filetype:pdf**. Het maakt niet uit of je **filetype:** voor of na je zoekterm(en) zet.

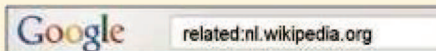
OR = zoek dit OF dat

Door OR te gebruiken kun je met één zoekopdracht zoeken naar onder andere:

- verwante begrippen **studiefinanciering OR stufi** of **dyslexie OR woordblindheid**
- spellingvarianten van woorden of namen **huygens OR huijgens**
- buitenlandse varianten van namen **sjostakovitsj OR shostakovich OR chostakovitch**
- bepaalde sites **troonrede site:nrc.nl OR site:volkskrant.nl**
- de afkorting of volledige vorm van een woord **bijv. OR bijvoorbeeld**

Let op: OR moet met hoofdletters. In plaats van OR kun je ook |, het staande streepje, gebruiken. Dit is het teken boven of naast de Enter-toets.

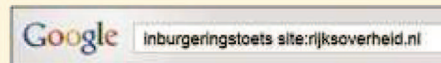
related: = zoek thematisch verwante websites
Voorbeeld:

Resultaat: websites als encyclopedie.nl en vandale.nl. Websites dus met het karakter van een naslagwerk. Met **related:nrc.nl** vind je sites van allerlei andere kranten (*de Volkskrant*, *De Telegraaf*, *Trouw*), met **related:gezondheid.nl** ook dokter.nl, medischstartpagina.nl enzovoorts. Kortom: erg handig om thematisch verwante sites te vinden die je nog niet kende.

site: = beperk de zoekopdracht tot deze website of dit domein

Voorbeeld:

Je kunt ook aangeven dat je alleen in websites uit een bepaald land wilt zoeken: bijvoorbeeld alleen uit Nederland (.nl), België (.be), Duitsland (.de), Frankrijk (.fr) of het Verenigd Koninkrijk (.uk). Er bestaan honderden van dergelijke topveldomains, zoals ze officieel heten. Voor een overzicht, zie de 'Lijst van topveldomains op het internet' in Wikipedia.

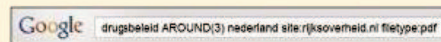
Let op: geen spatie na de dubbele punt. En niet **site:.nl** of **site:.be**, maar simpelweg **site:nl** of **site:be**.

Enkele andere nuttige topveldomains:

edu = hoger onderwijs, o.a. Amerikaanse universiteiten
eu = Europese Unie
gov = Amerikaanse instellingen van de federale overheid
int = internationale organisaties
museum = musea
org = non-profit organisaties

Combineer de zoekcommando's

Soms is het voldoende om slechts één zoekcommando te gebruiken, maar vaker zul je er een paar combineren. Als je bijvoorbeeld op zoek bent naar een rapport over drugsbeleid in Nederland, dan zou dit een goede zoekopdracht zijn:

Hiermee combineer je drie zoekoperatoren:

- je geeft aan dat je zoektermen dicht bij elkaar moeten staan, namelijk maximaal 3 woorden van elkaar verwijderd
- je zoekt op een bepaalde website, namelijk: **rijksoverheid.nl**
- je zoekt naar een bepaald bestandstype dat veel wordt gebruikt voor rapporten, namelijk **pdf**

Resultaat: 140 hits, met bovenaan diverse rapporten over het drugsbeleid in Nederland.

ZOEKTIP 7

Zoeken via afbeeldingen

Stel je zoekt een goede, technische bron over ondergrondse opslag van CO₂. Over dat onderwerp is heel veel geschreven. De zoekopdracht **ondergrondse opslag co2** op internet evert dan ook erg veel hits op. Herhaal die zoekopdracht nu bij Google afbeeldingen:

Je krijgt dan allerlei afbeeldingen te zien: van demonstranten, van rokende fabrieken en van politici die kennelijk iets over de ondergrondse opslag van CO₂ hebben gezegd. Maar tussen die afbeeldingen zie je ook in één oogopslag technische tekeningen staan. Schema's van hoe de ondergrondse opslag van CO₂ in z'n werk gaat, tabellen en statistieken, enzovoorts. Vrijwel alle afbeeldingen staan bij teksten die je te zien krijgt als je op de afbeelding klikt. De kans dat zo'n gedegen technische illustratie bij een gedegen technische tekst staat, is erg groot.

Drie trucs om snel een databank te vinden

1 Combineer de woorden **databank** of **database** met het onderwerp dat je zoekt

Zoek je een databank over kinderboeken? Zoek **databank kinderboeken**. Bovenste resultaat, een verwijzing naar het Centraal Bestand Kinderboeken, de belangrijkste Nederlandstalige databank op dit terrein.

Zoek je buitenlandse databases over internationaal recht? Zoek **databases international law**. Een van de eerste resultaten: een 'Guide to Foreign and International Legal Databases' van de New York University School of Law.

Andere mogelijkheid: **combineer vind of find met het onderwerp dat je zoekt**. Met **vind advocaat** kom je bijvoorbeeld meteen terecht bij een databank getiteld 'vind uw advocaat' van advocatenorde.nl.

2 Maak gebruik van bestaande overzichtslijsten

Veel universiteiten, hogescholen en mediatheken houden thematische lijsten bij van relevante websites. Je vindt ze bijvoorbeeld zo: **juridische databanken universiteit**. Of **databanken toegepaste psychologie hogeschool**.

3 Laat Google zoeken naar een verwante databank

Zoek **telefoongids** en je krijgt als eerste resultaat detelefoongids.nl. Maar zijn er nog andere goede telefoongidsen of verwante databanken? Met de zoekopdracht **related:detelefoongids.nl** vind je er een heleboel.

Drie regels voor slim doorzoeken databank

1 Goede databanken hebben geavanceerde zoekmogelijkheden, maak daar gebruik van

Hoe meer er in een databank staat, hoe groter de kans dat je er verduwt. Tenzij je goed gebruik maakt van de geavanceerde zoek- en sorteermogelijkheden. Hoewel de verschillen tussen databanken groot zijn, kun je er vaak:

- een 'zoekformulier' gebruiken
- zoeken in **samenvattingen** (subject, abstract, inhoudsindicatie)
- **zoekcommando's** of zoekoperatoren gebruiken
- resultaten **sorteren** (bijvoorbeeld op relevantie of jaar)
- resultaten **filteren** (bijvoorbeeld om het aantal zoekresultaten te verkleinen)

2 Als niet duidelijk is hoe die geavanceerde zoekmogelijkheden werken, lees de handleiding

Bij een goede databank staat die handleiding op de site, bijvoorbeeld in de help-functie. Ook op internet is een handleiding makkelijk te vinden, bijvoorbeeld met de zoekopdracht **handleiding** gevolgd door de naam van de databank. Als je liever een **instructievideo** bekijkt, zoek dan **video** of **tutorial** gevolgd door de naam van de databank. *Tutorial* betekent 'handleiding'.

3 Gelooft niet alles wat er in de handleiding staat en probeer dingen uit

Handleidingen bij databanken zijn niet altijd even duidelijk of volledig. Zo verwijzen ze geregeld dat je er met jokertekens of zoekoperatoren kunt zoeken. Soms doen ze dat met opzet: ze willen voorkomen dat veel mensen tegelijk gaan zoeken op een manier die veel van de servers vraagt. Als zoeken met jokertekens (zoals ?) of zoekoperatoren nuttig lijkt, probeer het dan gewoon. Uit de zoekresultaten kun je makkelijk afleiden of het wel of niet werkt.

Soms kan het zelfs beter zijn om een databank niet rechtstreeks te doorzoeken, via de eigen zoekregel, maar via Google of een andere zoekmachine. Dit geldt niet voor commerciële databanken, want die laten hun content niet door zoekmachines indexeren.

Voorbeelden zoektocht

Hieronder twee voorbeelden van zoektochten naar informatie op het vrije of zichtbare internet (dat zijn de vrij toegankelijke webpagina's die door een zoekmachine worden geïndexeerd).

Het gaat slechts om voorbeelden. Iemand die technische informatie zoekt over windmolens zal wellicht zijn of haar schouders ophalen bij een voorbeeld over het zoeken naar een taalkundige kwestie. In de praktijk kunnen de zoektrucs

voor beide onderwerpen echter precies gelijk zijn. Wie onderstaande casestudies herhaalt kan overigens enigszins afwijkende uitkomsten krijgen. Oorzaak: internet is voortdurend in beweging.

VOORBEELD 1

Ik zoek hedendaagse varianten van de uitdrukking *dat slaat als een tang op een varken*? Hoe doe ik dat?

Eerste voor de hand liggende zoekactie:

"slaat als een tang op een varken"

Dit levert meteen twee hits op over de herkomst van de uitdrukking, met als belangrijkste het spreekwoordenboek van F.A. Stoett, verschenen tussen 1923 en 1925.

* Waar komt de uitdrukking "dat slaat als een tang op een varken" ...

7. F.A. Stoett, Nederlandse spreekwoorden, spreekwijzen, uitdrukkingen ...

Stoett geeft informatie over de herkomst van de uitdrukking en allerlei interessante historische varianten, maar je was op zoek naar moderne varianten. Die vind je door gebruik te maken van het sterretje (*) en minteken (-).

Je zoekt dat slaat als een tang op een varken, maar dan zonder tang en varken. In computertaal:

"slaat als een * op een *-tang -varken"

Vertaald in gewoon Nederlands: ik zoek een bepaalde groep woorden (daarom heb ik ze tussen dubbele aanhaalingstekens gezet), in die groep laat ik twee woorden open (twee sterretjes), maar ik geef wel aan door welke woorden die sterretjes niet mogen worden vervangen (door er een minteken voor te zetten).

Je krijgt nu meteen allerlei varianten te zien, waaronder:

- slaat als een drol op een slagroomtaart
- slaat als een knots op een kangoeroe
- slaat als een slok op een borrel

Op basis van deze resultaten kun je verder gaan schrappen:

"slaat als een * op een *-tang-varken-drol-slagroomtaart-knots-kangoeroe-slok-borrel"

NB: minteken moet steeds aan woord vastzitten

Er volgt nu van alles: slaat als een knul op een drumstel; slaat als een schuiftrompet op een houtvlot; slaat als een hamer op een banaan, enzovoorts.

Ook die varianten kun je, met behulp van het minteken, wegfilteren. Gevolg: je resultatenlijst wordt steeds korter, terwijl je nieuwe varianten blijft vinden. Uiteindelijk krijg je een heel lange zoekopdracht, die tientallen woorden mag bevatten.

Wat je nu overigens niet vindt, is: slaat als 'n drol op 'n slagroomtaart. Immers, je zocht op "slaat als een * op een *". Maar zou je dat zelf zo schrijven? In zo'n informele uitdrukking? Als uitgangspunt had je dus beter deze zoekopdracht kunnen gebruiken:

"slaat als ** op *** -tang -varken"

Hoe vaak en waar?

Je hebt nu wel vastgesteld dat er tientallen varianten bestaan van de uitdrukking *dat slaat als een tang op een varken*, maar waren dat eenmalige vondsten of komen ze vaker voor?

Dat onderzoek je door gericht naar die ene variant te zoeken, bijvoorbeeld zo:

"slaat als * drol op * slagroomtaart"

Als je wil vaststellen of een bepaalde variant wordt gebruikt in Nederland en/of België, voeg je aan je zoekopdracht simpelweg het site-commando met een landcode toe. Dus:

site:nl "slaat als * drol op * slagroomtaart"

en:

site:be "slaat als * drol op * slagroomtaart"

Wat je met deze truc ook kunt vinden

• de correcte vorm van een citaat. Voorbeeld: "in nederland gebeurt alles * jaar later". Vijftig jaar of honderd jaar later?

• de correcte vorm van een spreekwoord. Voorbeeld: "als ** verdrinken is dan ***". Het kalf? Dempt men? De put?

• normen en waarden. Voorbeeld: "een dag niet ** is een dag niet geleefd". Of "mijn definitie van vriendschap ***".

• stemminguitslagen. Voorbeeld: euthanasie wetsvoorstel *** stemmen voor * stemmen tegen". Een van de antwoorden:

Senaat België voor liberale euthanasiewet
www.digjoron.nl/search/hare.jsp?uid... source=1011
26 okt 2001 - Senaat België voor liberale euthanasiewet. BRUSSEL - De Belgische Senaat heeft gisterenavond met 44 stemmen voor, 22 stemmen tegen en ...

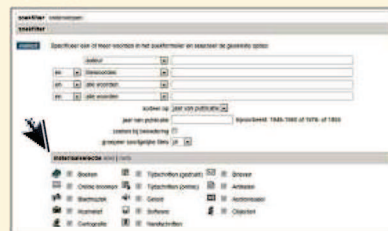
VOORBEELD 2

Ik zoek boeken en artikelen over een psychische aandoening die bekendstaat als dissociatieve stoornis.

Voor literatuur over dit onderwerp zou je kunnen gaan zoeken in een speciale databank met psychologische literatuur. Maar in dit voorbeeld zoeken we in PiCarta, een databank die toegankelijk is via de Koninklijke Bibliotheek (KB). Voor 15 euro per jaar kun je lid worden van de KB, wat je toegang verschaft tot honderden betaalde databanken. In PiCarta kun je opzoeken welke boeken en tijdschriften ruim 400 Nederlandse bibliotheken in hun bezit hebben. Momenteel kun je er zo'n 20 miljoen boektitels vinden, plus de titels van ruim 50 miljoen artikelen die sinds 1992 zijn gepubliceerd in 12.000 tijdschriften. PiCarta wordt dagelijks bijgewerkt en is een goed startpunt voor veel literatuuronderzoek.

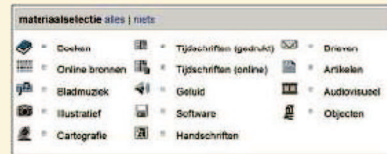
In PiCarta kun je op twee manieren zoeken: via één zoekregel of via een formulier met diverse zoekregels ('geavanceerd zoeken'). Er is een help-knop en een link getiteld 'hulp bij het zoeken'. Als je geen zin hebt om de handleiding van PiCarta te lezen, vind je op internet met de zoekopdracht *tutorial picarta* of *video picarta* diverse instructie filmpjes.

In dit geval zoeken we via het zoekformulier of de zoekfilter.

Zoals je ziet kun je bij 'materiaalselectie' bronnen selecteren.

ren. We zijn op zoek naar *boeken* en *artikelen*, dus daarmee vervallen diverse andere bronnen.

Zoeken via een formulier is een kwestie van mogelijkheden uitproberen. Als je bijvoorbeeld in het veld 'titelwoorden' (het veld onder 'auteur') *dissociatieve stoornis* invult, krijg je 8 hits.

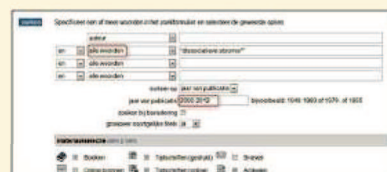
titelwoorden: dissociatieve stoornis

Daar zitten relevante publicaties tussen, maar is het wel handig om alleen naar *titelwoorden* te zoeken? En zou er in plaats van *stoornis* ook *stoornissen* kunnen staan?

Daar kom je achter door 'titelwoorden' in het zoekformulier te veranderen in 'alle woorden'. En door achter *stoornis* een * te tikken (dat sterretje vervangt een willekeurig aantal tekens). Je zoekopdracht ziet er nu zo uit:

alle woorden: "dissociatieve stoornis"

Je vindt nu 68 boeken en artikelen, van 1988 tot 2012. Omdat die oude publicaties achterhaald kunnen zijn, zou je in het formulier nog kunnen opgeven dat je alleen publicaties zoekt uit de jaren 2000-2012. Je houdt nu 21 titels van boeken en artikelen over.

Toen je in 'titelwoorden' op dissociatieve stoornis zocht, vond je alleen Nederlandse publicaties. Door naar 'alle woorden' te zoeken, vind je ook Engelstalige publicaties waarbij 'dissociatieve stoornis' of 'dissociatieve stoornissen' voorkomt in de beschrijving. Bij diverse publicaties, waaronder een standaardwerk over dit onderwerp, staan korte samenvattingen. Als je wilt weten waar, in welke bibliotheek, een boek aanwezig is, klik op je het tabblad 'NCC bezit'. NCC staat voor Nederlandse Centrale Catalogus.

Als je de gevonden titels wilt exporteren, klik je, onder de titellijst, op 'download'. Je kunt de titels nu onder meer naar jezelf mailen. Bekijk, tot slot, zeker de *hints* die PiCarta in de linkerkolom aanbiedt.

Via de 'systematische codes' kom je bijvoorbeeld diverse andere relevante publicaties op het spoor.

Voor de goede orde: in PiCarta staan vrijwel alleen titels. De eigenlijke publicaties (fulltext) moet je elders halen. Maar als je eenmaal de juiste titels hebt, is dat vaak een fluitje van een cent.

MEER INFORMATIE

Ewoud Sanders *Slimmer zoeken op internet*. Via hubstore.nl/NRCslimmerzoeken is dit gidsje voor NRC-lezers te bestellen à 8,95. Op YouTube staan diverse instructievideo's van Sanders over slimmer zoeken op internet.